

Sygn. akt VII U 2657/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 listopada 2019 r.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie VII Wydział Pracy
i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSO Monika Roslan-Karasińska

Protokolant: st. sekr. sądowy Maria Nalewczyńska

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 4 listopada 2019 r. w Warszawie

sprawy A. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W.

o odsetki

na skutek odwołania A. K.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W.

z dnia 23 lipca 2015 r. znak: (...)

1. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje odwołującej A. K. prawo do odsetek za opóźnienie w wypłacie emerytury za okres od 8 lutego 2011 r. do 30 kwietnia 2015 r. płatnych od każdej miesięcznej kwoty świadczenia w powyższym okresie od dnia następnego po dniu ich płatności do dnia 19 kwietnia 2015 r. tj. do dnia poprzedzającego zapłatę na rzecz ubezpieczonej A. K. nominalnie wyliczonego świadczenia emerytalnego;

2. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział w W. na rzecz odwołującej A. K. kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

UZASADNIENIE

Ubezpieczona **A. K.**, reprezentowana przez pełnomocnika złożyła odwołanie z dnia 25 sierpnia 2015 r. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych(...) Oddział

w W. z dnia 23 lipca 2015 r. znak: (...) Pełnomocnik odwołującej wniosła o zmianę zaskarżonej decyzji w całości poprzez ustalenie, że odwołującej przysługuje prawo do odsetek za opóźnienie w wypłacie emerytury za okres od 8 lutego 2011 r.

do 30 kwietnia 2015 r. płatnych od każdej miesięcznej kwoty świadczenia w powyższym okresie do dnia następnego po dniu ich płatności do dnia 19 kwietnia 2015 r., tj. do dnia poprzedzającego zapłatę na rzecz odwołującej nominalnie wyliczonego świadczenia emerytalnego oraz o zasądzenie od organu rentowego na rzecz ubezpieczonej kosztów procesu.

W uzasadnieniu odwołania pełnomocnik wskazała, że w dniu 8 kwietnia 2015 r.

ZUS wydał decyzję znak: (...) przyznającą ubezpieczonej emeryturę

od dnia 8 lutego 2011 r. w kwocie zaliczkowej w wykonaniu wyroku Sądu Apelacyjnego

w W. III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 4 lutego 2015 r. sygn. akt III AUa 2016/13. Wypłata świadczenia nastąpiła w kwocie przysługującego świadczenia, jednak nie zostały zapłacone odsetki za opóźnienie. W ocenie odwołującej ZUS jest odpowiedzialny za powstałe opóźnienie, gdyż mógł na podstawie zgromadzonego materiału dowodowego oraz dostępnych środków niezbędnych do przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego wydać decyzję odpowiadającą prawu i przyznać jej emeryturę tak jak orzekł Sąd Apelacyjny w Warszawie. Na podstawie skarżonej decyzji ZUS odmówił wypłaty odsetek, wskazując, że podstawą wydania decyzji był wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie, który wpłynął do organu w dniu 3 marca 2015 r., następnie prowadzono postępowanie wyjaśniające z Powiatowym Urzędem Pracy, a ponadto ww. Sąd nie orzekł

o odpowiedzialności organu za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zdaniem pełnomocnik odwołującej argumentacja organu rentowego jest błędna. Powołując się na orzecznictwo pełnomocnik wskazała, że organ rentowy może w ramach swoich kompetencji poczynić ustalenia faktyczne i wyjaśnić wszystkie okoliczności konieczne do wydania decyzji. W przypadku odwołującej Sąd Apelacyjny nie miał wątpliwości, że posiada wymagany okres pracy w szczególnych warunkach, wymagany wiek oraz okresy składkowe i nieskładkowe, wskazując przy tym, że Sąd I instancji błędnie ocenił zebrany materiał dowodowy. Stąd też w ocenie pełnomocnik to organ rentowy jest odpowiedzialny za nieterminową wypłatę emerytury, bowiem nie wyjaśnił w stopniu dostatecznym sprawy i nie przeprowadził postępowania dowodowego w ramach przysługujących mu kompetencji, tylko wydał decyzję odmowną, doprowadzając tym samym do postępowania sądowego, które ostatecznie rozstrzygnęło o uprawnieniu ubezpieczonej

do emerytury zgodnie wnioskiem. Jednocześnie brak orzeczenia sądu o odpowiedzialności organu rentowego nie pozbawia ubezpieczonej prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia (odwołanie k. 3-8 a.s.).

W odpowiedzi na odwołania z 27 maja 2019 r. **Zakład Ubezpieczeń Społecznych**

(...) Oddział w W. wniósł o jego oddalenie na podstawie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c.

Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie organ rentowy powołał się na treść

art. 85 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz art. 118 ust. 1 ustawy

o emeryturach i rentach z FUS wskazując, że w przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem

z dnia 10 kwietnia 2013 r., sygn. akt VII U 561/11 oddalił odwołanie od decyzji

z dnia 14 kwietnia 2011 r., znak:(...). Wyrok ten został zmieniony wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 4 lutego 2015 r., sygn. akt III AUa 2016/13, którym Sąd ten przyznał odwołującej emeryturę od dnia 8 lutego 2011 r. Organ rentowy wskazał przy tym, że w powyższej sprawie Sąd zauważył, że ubezpieczona otrzymała od zakładu pracy

– Huty (...) w dniu 30 czerwca 1993 r. świadectwo pracy, w którym pracodawca wskazał, że wykonywała ona pracę w szczególnych warunkach bez jednoczesnego wskazania okresu jej świadczenia oraz rodzaju wykonywanej pracy.

Odwołująca nie otrzymała natomiast odpowiedniego świadectwa pracy w szczególnych warunkach. Sąd Okręgowy dopuścił dowód z zeznań świadków, na które powołał się również Sąd Apelacyjny. W konsekwencji zdaniem organu rentowego powyższe było niezbędne wobec sprzeczności dokumentów

ze stanem faktycznym, a nadto nie byłoby potrzebne, gdyby przedłożony organowi rentowemu materiał dowodowy był wystarczający do ustalenia prawa do świadczenia (odpowiedź na odwołanie k. 9 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 8 lutym 2011 r. odwołująca A. K. złożyła w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (...)Oddział w W. wniosek o wcześniejszą emeryturę. Po rozpoznaniu wniosku ZUS (...)Oddział w W. wydał w dniu 14 kwietnia 2011 r. decyzję znak: (...)na podstawie której odmówił jej prawa do ww. emerytura wskazując, że nie spełnia warunku wymaganego 15-letniego okresu pracy w warunkach szczególnych, gdyż na podstawie załączonych dokumentów uznano za udowodniony okres zatrudnienia w warunkach szczególnych wynoszący 6 lat, 5 miesięcy i 23 dni. Do pracy wykonywanej w szczególnych warunkach organ rentowy nie uwzględnił okresu zatrudnienia odwołującej od 1 sierpnia 1989 r. do 30 czerwca 1998 r. w Hucie (...), stwierdzając, że na podstawie przedłożonych przez ubezpieczoną

dokumentów nie można jednoznacznie ustalić, że praca przez nią wykonywana w tym okresie miała wyłącznie charakter wynikający z zapisów zawartych w wykazie A stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. (odpowiedź na odwołanie z 11.05.2011 r. k. 3-4 a.s. sygn. akt VII U 561/11).

Od powyższej decyzji A. K. złożyła w dniu 6 maja 2011 r. odwołanie do tutejszego Sądu Okręgowego, wnosząc o zmianę decyzji i przyznanie jej prawa emerytury. Odwołująca domagała się zaliczenia okresu pracy w Hucie (...) od 2 lipca 1973 r. do 30 czerwca 1999 r. jako pracy w warunkach szczególnych (odwołanie z 05.05.2011 r. sygn. akt VII U 561/11).

Sprawie nadano sygnaturę akt VII U 561/11. W toku postępowania Sąd Okręgowy przeprowadził następujące dowody: dowód z zeznań świadków L. S.,

M. W., J. P., G. Z. oraz H. P.; dowód z przesłuchania ubezpieczonej; dowód z opinii biegłego sądowego z zakresu BHP, dowody z dokumentów przedstawionych przez odwołującą. Okoliczność zatrudnienia odwołującej w Hucie (...) w okresie od 2 lipca 1973 r. do 30 czerwca 1993 r. oraz wykonywania przez odwołującą pracy w warunkach szczególnych w okresach od 2 lipca 1973 r. do 6 kwietnia 1975 r. i od 16 maja 1983 r. do 31 stycznia 1988 r. – jako uwzględniony przez organ rentowy w skarżonej decyzji – uznano za bezsporne (akta sprawy o sygn. akt VII U 561/11).

Po przeprowadzeniu postępowania wyrokiem z dnia 10 kwietnia 2013 r. Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych oddalił odwołanie A. K. od decyzji ZUS(...) Oddział w W. z dnia 14 kwietnia 2011 r. znak: (...) Uzasadniając swoje rozstrzygnięcie Sąd Okręgowy wskazał, że odwołująca nie wykazała stażu pracy w warunkach szczególnych w wymiarze 15 lat.

Sąd oparł się na materiale dowodowym w postaci opinii biegłego sądowego specjalisty z zakresu BHP, z której wynikało, że okres zatrudnienia od 1 sierpnia 1989 r. do 30 czerwca 1998 r. nie mógł stanowić pracy w warunkach szczególnych, zaś pozostałe dowody i ustalone w sprawie okoliczności nie były wystarczające do tego, aby dokonać takiej kwalifikacji (wyrok Sądu Okręgowego Warszawa-Praga w Warszawie z 10.04.2013 r. z uzasadnieniem

k. 161-171 a.s. sygn. akt VII U 561/11).

Powyższy wyrok został zaskarżony przez odwołującą w drodze apelacji, wniesionej w dniu 3 czerwca 2013 r. Sprawa trafiła do Sądu Apelacyjnego w Warszawie, gdzie nadano jej sygnaturę akt III AUa 2016/13 (apelacja k. 176-192 sygn. akt VII U 561/11).

W toku postępowania Sąd Apelacyjny w Warszawie przeprowadził dowód z zeznań świadków F. B. i J. D. (akta sprawy o sygn. VII U 561/11).

Po przeprowadzeniu postępowania Sąd Apelacyjny wydał w dniu 4 lutym 2015 r. wyrok, na podstawie którego zmienił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego oraz poprzedzającą go decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 kwietnia 2011 r.

znak: (...), w ten sposób, że przyznał A. K. prawo do emerytury

od dnia 8 lutego 2011 r. W uzasadnieniu wyroku Sąd Apelacyjny podniósł, że Sąd Okręgowy nie wyjaśnił wszystkich okoliczności sprawy, nie ocenił w pełni zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i bezpodstawnie oparł się jedynie na opiniach biegłych z zakresu BHP, których dopuszczenie na wskazane okoliczności było w ocenie Sądu Apelacyjnego zbędne. Sąd Apelacyjny powołując się na orzecznictwo Sądu Najwyższego podkreślił,

że w spornych przypadkach uwzględnienie okresów wykonywania pracy szkodliwej lub uciążliwej wymaganej do przyznania emerytury w niższym wieku emerytalnym następuje

po ustaleniu rzeczywistego zakresu obowiązków oraz wykonywania bezpośrednio i stale szkodliwego zatrudnienia. W tym kontekście Sąd Apelacyjny uznał, że ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Okręgowy wymagały uzupełnienia, wobec czego dopuścił dowód

z przesłuchania świadków zgłoszonych przez odwołującego w osobach F. B.

i J. D.. Na podstawie zeznań tych świadków oraz dowodów zebranych w toku postępowania przed Sądem Okręgowym Sąd Apelacyjny ustalił, że choć w spornym okresie zatrudnienia ubezpieczona miała wpisane w angaż stanowisko magazynowej, w rzeczywistości pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała czynności brakarza, sortowacza, pakowacza, formowacza wyrobów szklanych, które to prace odpowiadają rodzajowo stanowisku znajdującemu się w Wykazie A dziale XIII pod pozycją 3 stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego oraz wzrostu emerytur i rent inwalidzkich dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Powyższe okoliczności prowadziły do stwierdzenia przez Sąd Apelacyjny, że odwołująca legitymuje się 15 letnim okresem pracy w warunkach szczególnych i spełnia pozostałe warunki do uzyskania prawa do emerytury na podstawie art. 184 r. w zw. z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, wobec czego na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł o przyznaniu odwołującej prawa do emerytury (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 04.02.2015 r. z uzasadnieniem k. 228-229 a.s. i k. 234-256 a.s. sygn. akt VII U 561/11).

Wykonując omówiony wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie Zakład Ubezpieczeń Społecznych (...) Oddział w W. w dniu 8 kwietnia 2015 r. wydał decyzję znak: (...) o przyznaniu A. K. zaliczki na poczet emerytury od 8 lutego 2011 r. Następnie decyzją z dnia 13 maja 2015 r. organ rentowy przyznał odwołującej prawo do emerytury (decyzje ZUS z 08.04.2015 r., z 13.05.2015 r. – akta rentowe).

W dniu 3 czerwca 2015 r. A. K. złożyła w ZUS (...) Oddziale w W. wniosek o wypłatę odsetek od wypłaconej z opóźnieniem emerytury za okres od lutego 2011 r. do marca 2015 r. Rozpoznając powyższy wniosek organ rentowy wydał w dniu 23 lipca 2015 r. decyzję znak: (...) na podstawie której odmówił odwołującej prawa do wypłaty odsetek wskazując, że podstawą do wydania decyzji z dnia 8 kwietnia 2015 r. przyznającej emeryturę był wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 4 lutego 2015 r., który wpłynął do Oddziału w dniu 3 marca 2015 r., w którym nie wskazano odpowiedzialności Zakładu za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji (skarżona decyzja ZUS z 23.07.2015 r. – akta rentowe).

W dniu 25 kwietnia 2019 r. pełnomocnik odwołującej złożyła w ZUS (...) Oddziale wniosek o udzielenie informacji wskazując, że w dniu 26 sierpnia 2015 r. składała odwołanie od decyzji z dnia 23 lipca 2015 r. znak:(...). W toku rozpatrywania powyższego wniosku organ rentowy stwierdził, że zaginęły akta rentowe dotyczące A. K. wraz z odwołaniem wniesionym w dniu 31 sierpnia 2015 r., co mogło mieć miejsce w okresie od sierpnia 2015 r. do kwietnia 2019 r. W związku z powyższym organ rentowy postanowieniem z dnia 17 maja 2019 r. wszczął postępowanie o odtworzenie akt administracyjnych zawierających dokumentację dotyczącą przebiegu okresu ubezpieczenia A. K. do 31 grudnia 1998 r. Odwołanie od decyzji z dnia 23 lipca 2015 r. znak: (...) wraz z odpowiedzią na odwołanie zostało skierowane do tutejszego Sądu w dniu 28 maja 2019 r. (wniosek o udzielenie informacji, postanowienie ZUS z 17.05.2019 r. – akta rentowe; odwołanie i odpowiedź na odwołanie k. 3-10 a.s.).

Sąd Okręgowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego, w skład którego w całości wchodziły dowody z dokumentów, przede wszystkim akta organu rentowego, jak również akta sprawy toczącej się przed tutejszym Sądem pod sygn. VII U 561/11 oraz sprawy toczącej się przed Sądem Apelacyjnym pod sygn. III AUa 2016/13. Podkreślić należy, że okoliczności składające się na stan faktyczny sprawy były bezsporne i były zgodne oraz w sposób spójny podnoszone przez obie strony postępowania. W tych okolicznościach Sąd Okręgowy dał wiarę zebranych w sprawie dowodom w całości i w tym też zakresie uznał je za wiarygodne.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Odwołanie było zasadne.

Jak wskazano w poprzedniej części uzasadnienia, stan faktyczny niniejszej sprawy był bezsporny i w zasadzie dotyczył przebiegu postępowania zarówno przed organem rentowym, jak i postępowania odwoławczego w przedmiocie wniosku A. K. o przyznanie jej prawa do wcześniejszej emerytury. W ocenie pełnomocnika ubezpieczonej Zakład Ubezpieczeń Społecznych miał możliwość ustalenia, że ubezpieczona legitymuje się 15-letnim stażem pracy w warunkach szczególnych w okresie zatrudnienia w Hucie (...) na przełomie lat 1983-1989, w tym w szczególności zakwalifikowania okresu pracy w ww. zakładzie od 1 sierpnia 1989 r. do 30 czerwca 1998 r. jak pracy w warunkach szczególnych. W konsekwencji organ rentowy nie miał podstaw do odmowy przyznania prawa do emerytury, a jej późniejsze przyznanie przez Sąd Apelacyjny w Warszawie na mocy orzeczenia z dnia 4 lutego 2015 r. świadczyło o opóźnieniu w wypłacie świadczenia z winy organu rentowego. Spór w niniejszej sprawie koncentrował się więc wokół prawa A. K. do odsetek z tytułu opóźnienia w wypłacie świadczenia, wobec czego na gruncie niniejszej sprawy należało ustalić, czy za opóźnienie to można przypisać organowi rentowemu odpowiedzialność.

Prawo ubezpieczonych do odsetek z tytułu opóźnienia w przyznawaniu i wypłacaniu świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych reguluje przepis art. 85 ust. 1 ustawy z 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 300), zgodnie z którym, jeśli Zakład Ubezpieczeń Społecznych - w terminach przewidzianych w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń społecznych lub świadczeń zleconych do wypłaty na mocy odrębnych przepisów albo umów międzynarodowych - nie ustalił prawa do świadczenia lub nie wypłacił tego świadczenia, jest obowiązany do wypłaty odsetek od tego świadczenia w wysokości odsetek ustawowych określonych przepisami prawa cywilnego. Nie dotyczy to jednak przypadku, gdy opóźnienie w przyznaniu lub wypłaceniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności. W judykaturze ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym określenie „nie ustalił prawa do świadczenia” oznacza zarówno niewydanie w terminie decyzji przyznającej świadczenie, jak i wydanie decyzji odmawiającej przyznania świadczenia, mimo spełnienia warunków jej uzyskania. Drugi ze wskazanych przypadków oznacza sytuację, w której organ rentowy odmawiając świadczenia naruszył przepisy prawa materialnego określające przesłanki nabycia prawa do świadczenia z ubezpieczenia społecznego, przy czym dla powstania obowiązku wypłaty odsetek konieczne jest stwierdzenie naruszenia prawa przez organ rentowy prawomocnym wyrokiem zmieniającym decyzję organu rentowego i przyznającym prawo do tego świadczenia (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 października 2004 r., II UK 485/03).

W przypadku świadczeń emerytalnych terminy wypłaty określa art. 118 ust. 1 i ust. 1a ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1270 ze zm.). Przewiduje on, że organ rentowy wydaje decyzję w sprawie prawa do świadczenia lub ustalenia jego wysokości po raz pierwszy w ciągu 30 dni od wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania tej decyzji, a w razie ustalenia prawa do świadczenia lub jego wysokości orzeczeniem organu odwoławczego za dzień wyjaśnienia ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji uważa się również dzień wpływu prawomocnego orzeczenia organu odwoławczego, jeżeli organ rentowy nie ponosi odpowiedzialności za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji. Zatem Zakład Ubezpieczeń Społecznych ma 30 dni na wydanie prawidłowej decyzji licząc od chwili wyjaśnienia ostatniej niezbędnej okoliczności, rozumianej jako ostatni fakt konieczny, z punktu widzenia przesłanek nabycia prawa, do ustalenia samego istnienia prawa wnioskodawcy do świadczenia. W przypadku, gdy prawo zostaje przyznane orzeczeniem Sądu ów 30 dniowy termin jest liczony od momentu doręczenia wyroku, ale jedynie wówczas, gdy ustalenie prawa do świadczenia dopiero w postępowaniu sądowym nie było następstwem okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność organ rentowy. W przeciwnym wypadku, gdy opóźnienie w ustaleniu prawa do świadczenia było spowodowane okolicznościami, za które odpowiada organ rentowy, termin ten będzie liczony od dnia, w którym organ rentowy, gdyby działał prawidłowo, powinien był ustalić prawo do świadczenia.

W judykaturze ugruntowany jest pogląd, zgodnie z którym przez nieustalenie prawa do świadczenia, o którym mowa w art. 85 ustawy systemowej, należy rozumieć zarówno niewydanie w terminie decyzji przyznającej świadczenie, jak i wydanie decyzji odmawiającej przyznania świadczenia, mimo spełnienia warunków do jego uzyskania. W tym przypadku zachodzi sytuacja gdy do wydania przez organ rentowy niezgodnej z prawem decyzji odmawiającej wypłaty świadczenia doszło mimo, że było możliwe wydanie decyzji zgodnej z prawem. Jednocześnie użyty w przepisach zwrot „okoliczności, za które Zakład nie ponosi odpowiedzialności” jako wyłączający obowiązek wypłaty odsetek należy rozumieć w ten sposób, że Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie jest obowiązany do wypłaty odsetek nie tylko wtedy, gdy nie ponosi winy w opóźnieniu, lecz także wtedy, gdy opóźnienie w ustaleniu i wypłacie prawa do świadczenia pieniężnego z ubezpieczenia społecznego jest skutkiem innych przyczyn, niezależnych od ZUS (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 21 czerwca 2012 r., III UK 110/11; z dnia 7 października 2004 r., II UK 485/03).

W tym kontekście wskazać warto przywołać pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., I UZP 2/11, zgodnie z którym, gdy wyjaśnienie okoliczności warunkujących nabycie prawa do świadczenia następuje dopiero

w postępowaniu sądowym, wyłączenie odpowiedzialności organu rentowego za opóźnienie w jego przyznaniu ma miejsce wtedy, gdy mimo podjęcia - w ramach posiadanych kompetencji i nałożonych obowiązków - wszystkich niezbędnych czynności, organ ten nie dysponował materiałem dowodowym pozwalającym na dokonanie ustaleń faktycznych umożliwiających wydanie decyzji zgodnej z treścią wniosku ubezpieczonego. Nie ma przy tym wątpliwości, że wykazanie istnienia prawa do świadczenia i daty jego powstania obciąża dowodowo wnioskodawcę. Jeżeli zatem organ rentowy, w ramach udzielonych mu kompetencji i nałożonych nań obowiązków, podjął określone przepisami działania zmierzające do wyjaśnienia wszystkich okoliczności warunkujących nabycie przez ubezpieczonego prawa do świadczenia, późniejsza zmiana decyzji odmownej prawomocnym wyrokiem sądowym nie oznacza, że przekroczenie terminu do ustalenia prawa do świadczenia jest następstwem okoliczności, za które organ ten ponosi odpowiedzialność w rozumieniu art. 85 ust. 1 ustawy systemowej (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27 września 2002 r., II UK 214/02). W związku z tym w sytuacji, gdy uprawniony występuje z roszczeniem o zapłatę odsetek, obowiązkiem sądu jest ustalenie, czy za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczenia odpowiedzialność ponosi organ rentowy.

Przechodząc do rozważań nad przedmiotem sporu Sąd Okręgowy w pierwszej kolejności podkreśla, iż nie zasługuje na uwzględnienie argumentacja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zgodnie z którą brak orzeczenia o odpowiedzialności organu rentowego

za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do przyznania prawa do świadczenia rentowego uniemożliwia dochodzenie przez ubezpieczonych prawa do odsetek na zasadach określonych w art. 118 ust. 1 ustawy emerytalnej. Organ rentowy powoływał się na fakt,

że Sąd Apelacyjny w wyroku przyznającym odwołującej wcześniejszą emeryturę takiej odpowiedzialności organu rentowego nie ustalił. Argument ten należy jednak na tle praktyki orzeczniczej sądów powszechnych w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych uznać

za całkowicie chybiony. Stanowisko to jest bowiem sprzeczne z ugruntowanymi od lat poglądami judykatury, zgodnie z którymi brak orzeczenia organu odwoławczego

o odpowiedzialności organu rentowego za nieustalenie ostatniej okoliczności niezbędnej do wydania decyzji, o którym mowa w art. 118 ust. 1a ustawy emerytalnej nie pozbawia ubezpieczonego prawa do odsetek za opóźnienie w wypłacie świadczenia (zob. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2011 r., I UZP 2/11).

Stanowisko odwołującej skupiło się na zakwestionowaniu postępowania prowadzonego przez organ rentowy, poprzedzającego wydanie decyzji z 14 kwietnia 2011 r. o odmowie przyznania jej wcześniejszej emerytury. W ocenie pełnomocnik odwołującej organ rentowy nie wyjaśnił sprawy w stopniu dostatecznym i nie przeprowadził postępowania dowodowego w ramach przysługujących mu kompetencji, lecz jedynie ograniczył się do wydania decyzji odmownej. Okoliczność ta skutkowałą koniecznością przeniesienia sprawy na grunt rozpoznania przez

sądy ubezpieczeń społecznych, co w konsekwencji zakończyło się zmianą skarżonej decyzji. Z powyższego stanowiska wynika zatem, że zgodnie z twierdzeniami strony odwołującej organ rentowy nie poczynił dostatecznych starań przy rozpoznaniu wniosku odwołującej o wcześniejszą emeryturę, w efekcie czego nie ustalił okoliczności prowadzących do przyznania jej prawa do wnioskowanego świadczenia, a tym samym ponosi odpowiedzialność za opóźnienie w wydaniu decyzji. Twierdzenia strony odwołującej wymagały zatem weryfikacji postępowania przed organem rentowym, w szczególności zbadania, czy dostępny organowi materiał dowodowy pozwalał na poczynienie stosownych ustaleń prowadzących do wydania decyzji korzystnej dla odwołującej, zwłaszcza w zakresie możliwości zakwalifikowania okresu zatrudnienia odwołującej w Hucie (...)

od 31 sierpnia 1989 r. do 30 czerwca 1999 r. jako okresu pracy w warunkach szczególnych.

Weryfikacja, o której mowa powyżej, powinna zatem obejmować zbadanie jakim materiałem dowodowym organ rentowy dysponował w trakcie postępowania zainicjowanego wnioskiem odwołującej o przyznanie jej prawa do wcześniejszej emerytury, co oznaczało konieczność analizy zawartości akt rentowych. Sąd Okręgowy stwierdził jednak, że zawartość akt rentowych właściwie nie obrazuje jaka dokumentacja była organowi rentowemu dostępna w trakcie wspomnianego wyżej postępowania, w tym też jakie dokumenty odwołująca załączyła do wniosku na okoliczność wykazania zaistnienia przesłanek koniecznych

do uzyskania wnioskowanego świadczenia emerytalnego. Akta rentowe odwołującej zostały bowiem zagubione, co zostało wprost stwierdzone przez organ rentowy w uzasadnieniu postanowienia z 17 maja 2019 r. w przedmiocie wszczęcia postępowania o odtworzenie akt sprawy. Akta rentowe w obecnym stanie ograniczają się w zasadzie do kopii akt sprawy

VII U 561/11 w zakresie pism procesowych odwołującej z załącznikami (znajdujących się w kopertach k. 49 i 99 a.s.), protokołów rozprawy, a także wyroków Sądu Okręgowego i Sądu Apelacyjnego w Warszawie wraz z uzasadnieniami tychże orzeczeń. Aktualny stan dokumentacji stanowiącej zawartość akt rentowych odwołującej został odtworzony

na podstawie akt sprawy VII U 561/11, o czym świadczy wniosek o wykonanie fotokopii akt wraz ze wskazaniem poszczególnych kart powyższej sprawy złożony przez pełnomocnika organu rentowego w dniu 21 maja 2019 r. Okoliczność powyższa w dalekim stopniu utrudnia weryfikację materiału dowodowego jakim organ rentowy dysponował przy wydawaniu decyzji z 14 kwietnia 2011 r., a co za tym idzie, możliwości stwierdzenia, czy organ ten po pierwsze miał uzasadnione podstawy do formułowania zastrzeżeń wobec dokumentacji odwołującej przedłożonej do wniosku o wcześniejszą emeryturę, jak również, przy potencjalnym stwierdzeniu takich podstaw, miał w ramach swoich kompetencji możliwość podjęcia czynności mogących prowadzić do wyjaśnienia zaistniałych wątpliwości.

Nie ma przy tym wątpliwości, że zagubienie akt rentowych doprowadziło również

do znacznego opóźnienia w rozpoznaniu odwołania od skarżonej decyzji z dnia 23 lipca

2015 r. odmawiającej A. K. odsetek, bowiem jego przesłanie do tutejszego Sądu – wraz z odpowiedzią na odwołanie ZUS – nastąpiło dopiero na skutek interwencji pełnomocnik odwołującej zapoczątkowanej wnioskiem o udzielenie informacji z dnia

25 kwietnia 2019 r.

Stwierdzenie powyższego zdaniem Sądu ma ten skutek, że brak akt rentowych i jedynie jego fragmentaryczne odtworzenie, stanowią okoliczności obciążające organ rentowy

w zakresie dowodowym. O ile co do zasady zgodnie z zasadą ciężaru dowodowego to

na wnioskodawcach (ubezpieczonych) spoczywa obowiązek wykazania nieprawidłowości

po stronie organu rentowego w zakresie objętym skarżoną decyzją, o tyle w przypadku niniejszej sprawy – która w toku postępowania dowodowego wymagała weryfikacji sposobu procedowania przez organ rentowy w ramach rozpoznawanego wniosku o wcześniejszą emeryturę – przenosić na odwołującą konieczność wykazania nieprawidłowości jakich organ rentowy miałby się dopuścić przy wydawaniu decyzji, skutkujących opóźnieniem

w przyznaniu prawa do świadczenia, skoro w istocie nie ma do czego się odnieść z uwagi

na brak dokumentacji w aktach rentowych. Skoro ewentualna odpowiedzialność ZUS

za opóźnienie w wydaniu decyzji przyznającej emeryturę winna być rozpatrywana pod kątem tego, czy organ rentowy mógł wydać pozytywną dla wnioskodawcy decyzję w oparciu

o zebrany materiał dowodowy, a akta rentowe wnioskodawcy materiał ten obrazują, to ich brak w istocie uniemożliwia zweryfikowanie jakimi dowodami organ rentowy dysponował. To zaś stanowi okoliczność obiektywnie niezależną od odwołującej.

Mimo powyższego zdaniem Sądu Okręgowego można jednak stwierdzić, że organ rentowy wydając decyzję z dnia 14 września 2011 r. w przedmiocie odmowy przyznania odwołującej wcześniejszej emerytury dysponował jednak dokumentem w postaci świadectwa pracy z 30 czerwca 1999 r., wystawionego przez syndyka masy upadłości Huty (...). Wynika zarówno z odpowiedzi na odwołanie złożonej przez organ w niniejszym postępowaniu, jak też z treści tożsamego rodzajowo pisma procesowego ZUS złożonego

w sprawie VII U 561/11. W obu sprawach organ rentowy argumentując swoje stanowisko

w sprawie odwołał się bowiem właśnie do tego dokumentu. Okoliczność ta znajduje również potwierdzenie w treści opinii biegłego z zakresu BHP, który do dowód został przeprowadzony w toku postępowania VII U 561/11 (k. 71 a.s.), a więc zanim doszło

do zagubienia akt rentowych. Jednocześnie, ustalone przez Sąd Okręgowy okoliczności sprawy wskazują, że ZUS samodzielnie dokonał przynajmniej częściowej kwalifikacji okresów zatrudnienia jako pracy w warunkach szczególnych poprzez porównanie stanowisk wymienionych w świadectwie pracy z 3 czerwca 1999 r. do stosownych pozycji Wykazu A stanowiącego załącznik do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. Z ustalonych w sprawie okoliczności wynika, że na mocy decyzji ZUS z 14 kwietnia 2011 r. organ rentowy zaliczył na poczet stażu pracy w warunkach szczególnych okresy od 2 lipca 1973 r. do 6 kwietnia

1975 r. oraz od 16 maja 1983 r. do 31 stycznia 1988 r. W zaliczonych przez ZUS okresach odwołująca pracowała jako formowacz wyrobów szklanych od 2 lipca 1973 r.

do 11 października 1974 r., jako sortowacz wyrobów szklanych od 12 października 1974 r.

do 31 października 1974 r., jako cechowacz skal i znaków na szkle od 1 listopada 1974 r.

do 6 kwietnia 1975 r. oraz jako brakarz wyrobów szklanych od 16 maja 1983 r. do 31 stycznia 1988 r. Zakwalifikowanie przez organ rentowy powyższych okresów na poczet stażu pracy

w warunkach szczególnych zdaniem Sądu miało przy tym miejsce w oparciu o przedłożone przez odwołującą świadectwo pracy z 30 czerwca 1999 r. wystawione przez syndyka masy upadłości Huty (...). Choć dokument ten zawiera wskazanie co do tego,

że odwołująca wykonywał pracę w warunkach szczególnych, to nie stanowi on świadectwa wykonywania pracy w warunkach szczególnych, o których mowa w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z 7 lutego 1983 r. Nie stało to jednak na przeszkodzie organowi rentowemu, który uwzględniając treść ww. dokumentu zakwalifikował część okresu zatrudnienia odwołującej jako pracę w warunkach szczególnych, jednocześnie odmawiając takiej kwalifikacji wobec pozostałego, spornego w zainicjowanej później sprawie o sygn. akt VII U 561/11, okresu zatrudnienia odwołującej. Co istotne, brak również samej decyzji

z 14 września 2011 r., a tym samym nie jest możliwe dokładne ustalenie przyczyn odmowy zaliczenia spornego okresu pracy odwołującej, tym bardziej, że w odpowiedzi na odwołanie

z dnia 11 maja 2011 r. wynika jedynie, że okres ten nie został zaliczony, gdyż na podstawie dokumentów przedłożonych przez odwołującą nie można było stwierdzić, że praca wykonywana przez skarżącą miała wyłącznie charakter wynikających z zapisów zawartych

w Wykazie A.

W obliczu powyższego zdaniem Sądu Okręgowego nic nie stało na przeszkodzie,

aby organ rentowy, z jednej strony uwzględniając materiał dowodowy przedłożony

przez odwołującą do wniosku o wcześniejszą emeryturę, a z drugiej strony mając wątpliwości co do wartości tych dowodów w zakresie spornego okresu zatrudnienia odwołującej

z lat 1989-1998, wezwał odwołującą do przedstawienia stosownych dowodów w zakresie niezbędnym do wyjaśnienia kwestii budzących zastrzeżenia, jeśli takie zaistniały.

Taka możliwość wynika pośrednio choćby z art. 118 ust. 3 ustawy emerytalnej, zgodnie

z którym jeżeli na podstawie przedstawionych środków dowodowych nie jest możliwe ustalenie prawa lub wysokości świadczenia, za datę wyjaśnienia ostatniej okoliczności,

o której mowa w ust. 1, uważa się datę końcową dodatkowego terminu do przedstawienia niezbędnych dowodów, wyznaczonego przez organ rentowy, albo datę przedstawienia tych dowodów. Mimo ograniczeń dowodowych, jakimi cechuje się postępowanie przed organem rentowym – w porównaniu choćby do postępowania odwoławczego przed sądem ubezpieczeń społecznych – nie może to oznaczać przyzwolenia na zaniechanie do korzystania przez ZUS z posiadanych kompetencji. Możliwości dowodowe organu rentowego w sprawach o prawo do emerytury określają przepisy rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z 11 października 2011 roku w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe (Dz. U. z 2011 r. nr 237 poz. 1412). Zgodnie z treścią § 22 pkt 1 i 2 ww. rozporządzenia jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, środkiem dowodowym stwierdzającym okresy zatrudnienia na podstawie umowy o pracę, powołania, wyboru, mianowania oraz spółdzielczej umowy o pracę jest świadectwo pracy, zaświadczenie płatnika składek lub innego właściwego organu, wydane na podstawie posiadanych dokumentów lub inny dokument, w tym w szczególności:

- 1) legitymacja ubezpieczeniowa;
- 2) legitymacja służbowa, legitymacja związku zawodowego, umowa o pracę, wpis w dowodzie osobistym oraz pisma kierowane przez pracodawcę do pracownika w czasie trwania zatrudnienia.

Jednocześnie z pkt 2 ww. przepisu, jeżeli ustawa przewiduje możliwość udowodnienia zeznaniami świadków okresu składkowego, od którego zależy prawo lub wysokość świadczenia, dowód ten dopuszcza się pod warunkiem złożenia przez zainteresowanego oświadczenia w formie pisemnej lub ustnej do protokołu, że nie może przedłożyć odpowiedniego dokumentu potwierdzającego ten okres. Z racji charakteru sprawy będącej przedmiotem postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez organ rentowy i poprzedzającego wydanie decyzji z 14 września 2011 r., koniecznej jest również wskazanie, że zgodnie z § 2 pkt 1 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. z 1983 r. nr 8 poz. 43), zgodnie z którym okresy pracy w warunkach szczególnych stwierdza zakład pracy, na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania prac w szczególnych warunkach, wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, lub w świadectwie pracy. Przedłożenie wymienionych wyżej dowodów, w tym również świadectwa pracy w warunkach szczególnych, nie ma jednak charakteru decydującego i niejako automatycznie skutkującego zaliczeniem wskazanego w nim okresu zatrudnienia jako pracy w warunkach szczególnych, bowiem są to dokumenty sporządzane i wystawione przez pracodawcę, a tym samym stanowią dowód z dokumentu prywatnego w rozumieniu art. 245 k.p.c. Materiał dowodowy podlega zatem weryfikacji w postępowaniu przed organem rentowym, jak i w toku postępowania odwoławczego, zaś w przypadku ewentualnych braków w obrębie poszczególnych dowodów czy też wątpliwości innego rodzaju organ rentowy ma możliwość ich wyjaśnienia, choćby poprzez wezwanie wnioskodawcy do przedłożenia dodatkowej dokumentacji, złożenia wyjaśnień, czy też – co wskazano powyżej – udowodnienia danej okoliczności zeznaniami świadka. Skoro § 22 pkt 2 rozporządzenia w sprawie postępowania o świadczenia emerytalno-rentowe przewiduje możliwość udowodnienia okresu składkowego, od którego zależy m. in. prawo do świadczenia, przy pomocy dowodu z zeznań świadka (pod warunkiem braku stosownej dokumentacji), to w ocenie Sądu przeprowadzenie takiego dowodu jest możliwe również pomocniczo, wespół z pozostałym materiałem dowodowym gromadzonym w toku postępowania wyjaśniającego, dla wykazania okresu pracy w warunkach szczególnych.

W konsekwencji zdaniem Sądu Okręgowego, skoro ZUS nie miał wątpliwości w zakresie ustaleń co do stażu pracy odwołującej w warunkach szczególnych w oparciu o świadectwo pracy – a nie świadectwo wykonywania pracy w warunkach szczególnych –

to w ramach posiadanych kompetencji mógł podjąć działania zmierzające do wyjaśnienia, czy okres od 1 sierpnia 1989 r. do 30 czerwca 1998 r. również podlega takiej kwalifikacji, czy też nie. Jednocześnie brak jakichkolwiek informacji odnośnie tego, czy przed wydaniem decyzji z dnia 14 września 2011 r., zmienionej ostatecznie na korzyść odwołującej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 4 lutego 2015 r., organ rentowy tego rodzaju działania podejmował. Organ rentowy, co do zasady, ponosi odpowiedzialność za nieterminową realizację świadczeń z ubezpieczenia społecznego, chyba że opóźnienie w przyznaniu świadczenia jest następstwem okoliczności, które leżą poza zakresem kompetencji i możliwości organu (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 6 lutego 2018 r., III AUa 565/17). A contrario do powyższego, organ rentowy taką odpowiedzialność ponosi, jeśli okoliczności pozostają w zakresie kompetencji i możliwości organu.

Organ rentowy powoływał się na okoliczność przeprowadzonego przez Sąd Okręgowy i Sąd Apelacyjny postępowania dowodowego, które miało doprowadzić ostatecznie do zakwalifikowania spornego okresu pracy odwołującej jako pracy w warunkach szczególnych. Istotnie, w toku postępowania przed ww. Sądami przeprowadzono dowody z zeznań świadków na okoliczność charakteru pracy odwołującej w spornym okresie, jednakże jak wspomniano wyżej, nie jest to okoliczność znajdująca się poza zasięgiem kompetencji organu rentowego w zakresie dokonywania samodzielnych ustaleń w toku postępowania wyjaśniającego. Podobnie dowód z opinii biegłego z zakresu BHP, jak wskazał Sąd Apelacyjny, nie był konieczny do poczynienia stosownych ustaleń w zakresie kwalifikacji spornego okresu zatrudnienia odwołującej, tym samym nie można stwierdzić, aby na skutek przeprowadzenia tego dowodu przez Sąd Okręgowy uzupełnił materiał dowodowy zgromadzony w ZUS. Z uwagi na wspomniane na wstępie braki dokumentacji w aktach rentowych trudno natomiast stwierdzić, czy faktycznie materiał dowodowy zebrany w toku postępowań przed Sądem Okręgowym i Sądem Apelacyjnym różnił się od materiału dostępnego organowi rentowemu na tyle diametralnie, aby jego uzupełnienie w toku tych postępowań było konieczne do ustalenia ostatniej okoliczności istotnej dla wydania decyzji w sprawie.

W świetle powyższych okoliczności Sąd Okręgowy uznał za zasadne żądanie wnioskodawczyni o wypłatę odsetek ustawowych od wypłaconego świadczenia na zasadach określonych w art. 85 ust. 1 ustawy systemowej. Zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 1 lutego 1999 roku w sprawie szczegółowych zasad wypłacania odsetek za opóźnienie w ustaleniu lub wypłacie świadczeń z ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 1999 r., nr 12, poz. 104), odsetki wypłaca się za okres od dnia następującego po upływie terminu na ustalenie prawa do świadczeń lub ich wypłaty, przewidzianego w przepisach określających zasady przyznawania i wypłacania świadczeń - do dnia wypłaty świadczeń, z uwzględnieniem ust. 2-5. W myśl § 2 ust. 4 tego rozporządzenia, okres opóźnienia w wypłaceniu świadczeń okresowych liczy się od dnia następującego po ustalonym terminie ich płatności. Odsetki należą się bowiem za czas opóźnienia, tj. poczynając od dnia wymagalności długu, a kończąc na dniu jego zapłaty.

W związku z powyższym Sąd Okręgowy, uznając odwołanie ubezpieczonej za zasadne w zakresie w jakim domagała się przyznania prawa do odsetek od przedmiotowego świadczenia, na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił skarżoną decyzję i przyznał jej prawo do odsetek od niewypłaconej w terminie emerytury od dnia 8 lutego 2011 r. do 30 kwietnia 2015 r. roku liczonych od każdej miesięcznej kwoty świadczenia w powyższym okresie od dnia następnego po dniu ich płatności do dnia 19 kwietnia 2015 r., tj. dnia poprzedzającego zapłatę na rzecz ubezpieczonej nominalnie wyliczonego świadczenia emerytalnego, o czym orzeczono w pkt 1 sentencji wyroku.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy orzekł w pkt 2 wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., zasądzając na rzecz odwołującej od organu rentowego kwotę 180 zł ustaloną w oparciu o przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych w brzmieniu aktualnym na dzień wniesienia odwołania (Dz. U. z 2018 r., poz. 265).

ZARZĄDZENIE

odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć(...)

K.S.